

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

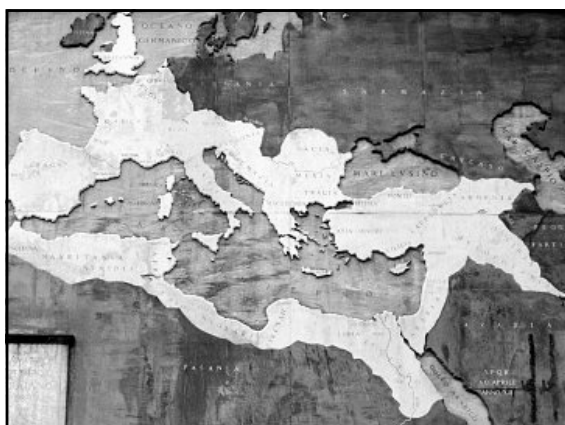
Evropské právní dějiny

Vojáček

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Integrační tendence v první polovině minulého století

Vojáček

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

www.law.muni.cz

Integrační snahy ve starověku a středověku

- Římské impérium jako historický fenomén
- Středověké pokusy o integraci a integrační koncepce
 - Franská říše Karla Velikého
 - Svatá říše římská
 - integrační tendence v severní Evropě, zejména Kalmarská unie na čele s Dánskem (1397 – 1526)
 - mírový projekt českého krále Jiřího z Poděbrad (1462 – 1464)

Vojáček 4

Karel Veliký

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Integrační snahy v novověké Evropě

- Napoleon I.
- Vídeňský kongres (1815)
 - princip legitimity
 - tzv. Svatá aliance
 - Německý spolek
- Trojspolek (1882) a Trojdohoda (1892 – 1904)
- II. haagská konference 1907 = dvanáct konvencí o mezinárodním právu v době války

Vojáček 7

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Slepé uličky středoevropské integrace

- hrabě Czartoryski: svazek středovýchodních národů na obranu proti Rusku
- baron Miklós Wesselényi: konfederativní dunajská republika (podobně Lajos Kossuth)
- Ilja Garašanin: balkánská či dunajská federace pod vedením Srbska
- Aurel Popovici: monarchistické federativní Spojené státy Velkého Rakouska
- panslovanské koncepty a modernější novoslovanství (Karel Kramář)
- Mitteleuropa Friedricha Neumanna

Vojáček 9

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Motivace a cíle integrace

- „podporování míru“: vojenský aspekt hlavním cílem
- „obrana společných hodnot“: předpoklad každého společného projektu
 - hodnoty náboženské
 - později politické a ekonomické
- podpora „blahobytu svých obyvatel“: až v 19. století

Vojáček 10

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Koncepty z počátku 20. století

- především prospěch jednoho národa na úkor jiných
 - novoslovanství (Karel Kramář)
 - Mitteleuropa (Friedrich Neumann)
- uznání práva národů na sebeurčení
 - myšlenka konstituování Společnosti národů
 - Masarykův koncept, vycházející z předpokládané porážky Německa a rozčlenění habsburské monarchie
 - austromarxista Šmeral a podunajská federace

Vojáček 11

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Karel Kramář (květen 1914)

- ústava centralizovaného Slovanského svazu
- monarchie
- Státní дума + Státní rada
- jen velmi omezená autonomie členů

Vojáček 12

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Mittleuropa (Friedrich Naumann)

- válka = boj o uchování samostatného rázu střední Evropy
- Německo a R-U jádrem Střední Evropy
- důraz na ekonomický faktor
- vliv měl přes volně přičleněné Rumunsko a Turecko sahát až do Arábie, na severu možná i do Skandinávie
- spoléhal, že se po vítězné válce oslabí pangermánské i panslavistické tendence

Vojáček 13

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Druhá skupina

- myšlenka konstituování Společnosti národů
- Masarykův koncept
- austromarxista Šmeral a podunajská federace

Vojáček 14

Compiègne 11. 11. 1918

General Deygand, Admiral Vimont, Marshal Foch vor dem Eisenbahnwagen, in dem der Waffenstillstand am 11. 11. 1918 unterzeichnet wurde

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Mírová jednání

- Versailleská mírová smlouva č. 217/1921 Sb.
- Saintgermainská mírová smlouva č. 507/1921 Sb.
- Trianonská mírová smlouva, č. 102/1922 Sb.
- Neuillyská mírová smlouva s Bulharskem
- Sèvreská mírová smlouva s Tureckem
- + konference ve Washingtonu (1921 – 1922)
- = versaillesko-washingtonský systém
- součástí i vytvoření Společnosti národů

Vojáček 16

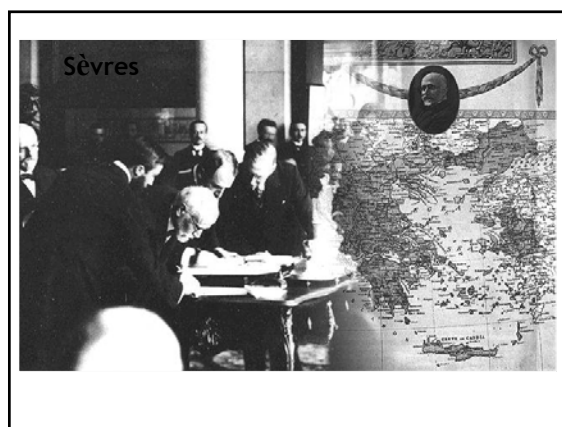
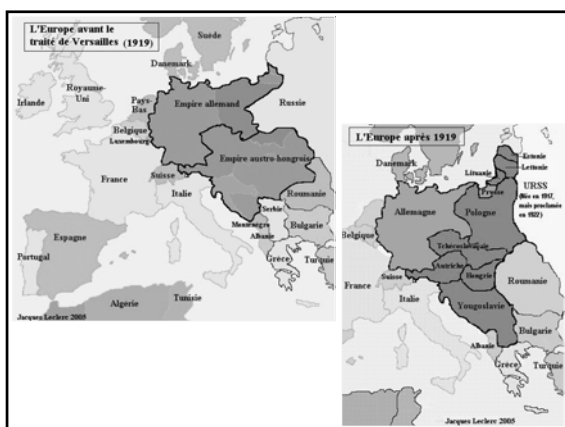
Le 24 juin, M.M. Clemenceau, Lansing, Wilson et Balfour viennent se rendre compte, au château de Versailles, des dispositions d'après-guerre.

L'Europe après 1919

URSS
Ditc en 1917,
mais proclamée
en 1921

Jacques Leclerc 2005

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Konstituování Společnosti národů

- iniciativa amerického prezidenta
- USA se nestaly členem
- ustanovení o ní v mírových smlouvách
- Pakt společnosti národů
- malá efektivita

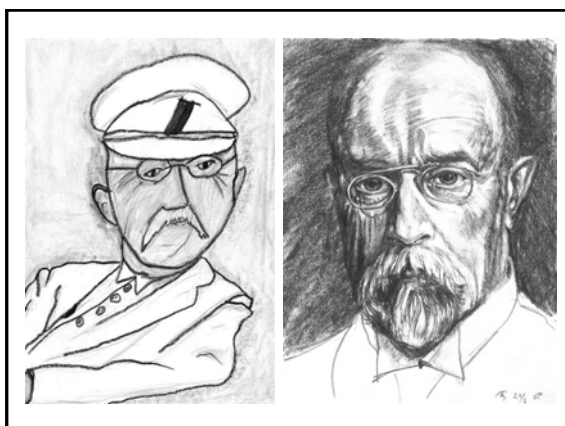
Vojáček 21

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

T. G. Masaryk

- nebyl zahleděn jen do problémů svého národa
- příčina válečného konfliktu = německá imperialistická politika
- vyústění = světová revoluce
- hlavním cílem porážka Německa, ne rozbití R-U
- aktivity v Americe
 - Demokratická unie střední Evropy
 - sjezd utlačovaných národů ve Filadelfii
- práce Nová Evropa (samostatný stát + nový systém mezinárodních vztahů)

Vojáček 22

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

B. Šmeral a podunajská federace

- východiskem habsburské soustáty jako možný zárodek budoucí federální Evropy
- na konci války: utvoření samostatného českého státu, začleněného do rámce „federativně ustrojené podunajské federace“
- upozorňoval na problematické rysy programu orientovaného jen na okamžité vytvoření samostatného státu
- velmi ostré odsouzení X humanistickým pojetím koresponduje se současným pojetím evropské integrace

Vojáček 24

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Panevropa R. Coudenhove–Kalergiho

- stěžejní prací *Paneuropa* z roku 1923
- rozdělení světa do pěti bloků: evropský + britský, panamerický, čínsko-japonský a ruský
(„*Evropa je posunuta ze středu světa na jeho periferii. Světová hegemonie Evropy je navždy svržena. Kdysi probouzela strach – dnes soucit! Ze své pozice vládařské je zatlačena do defenzivy ...*“)
- Spojené státy evropské – smysl: eliminovat neblahé konsekvence pangermanismu a panslavismu a také francouzsko-německého soupeření

Vojáček 25

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Konkrétní cíle:

- možnost trvalého mírového uspořádání
- vyřešení evropské hospodářské krize
- ochrana Evropy před ruskou rozpínavostí
- odstranění hraničních a národnostních problémů
- obnovení tvůrčí schopnosti Evropy

Vojáček 26

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Richard Coudenhove–Kalergi

- aktivně své myšlenky propagoval (přednášky, články a knihy, osobní kontakty)
- politická revue *Paneuropa*
- zdrženlivá podpora evropských státníků (i TGM)
- dokázal vytvořit celé hnutí: Panevropská unie (1923)

Vojáček 27

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Coudenhove-Kalergi, R.: *Pan-Evropa. Praha: Panevropa 1993, s. 95:*

„Aby se objevila na politické mapě, musí Pan-Evropa nejdříve zapustit kořeny v srdcích a hlavách Evropanů. Je třeba vystavět mosty dorozumění, zájmů a přátelství od národa k národu, od továrny k továrně, od odborů k odborům, od literatury k literatuře. Pocit panevropské pospolitosti, evropský patriotismus, musí korunovat cit národní“

Vojáček 28

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Panevropská unie

- zpočátku na území Německa a bývalého R-U
- 1924 Francie (ministrský předseda E. Herriot)
- 1926 ve Vídni první panevropský kongres
- záštita i dr. Edvard Beneš
- stanovy Panevropské unie (ústřední rada řízená R. Coudenhove-Kalergim předsedové národních sekcí)
- československá sekce Panevropské unie (1926)
- druhý a třetí kongres Panevropské unie.

Vojáček 29

František Weyr

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Projekt Aristide Brianda

- aktivní liberální francouzský politik
- účastník prvního kongresu Panevropské unie; v roce 1927 čestný předseda
- impuls z X. zasedání SN 1929
- návrh na vytvoření Evropského federativního svazu = pokus uvést panevropskou myšlenku v život oficiální cestou
- Memorandum o Panevropě z roku 1930

Vojáček 31

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Memorandum o Panevropě z roku 1930

- zveřejněné v den zahájení II. kongresu Panevropské unie
- „morální evropská unie“, schopná čelit hrozbám
- více než přátelská spolupráce – Spojené státy evropské
- = regionální společenství Společnosti národů
- institucionálně: Evropská konference + Evropský výbor + sekretariát
- akcentoval politický aspekt projektu
- proti Německo + výhrady i z jiných zemí

Vojáček 32

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Kritické výhrady

- kritici Coudenhove-Kalergiho:
 - vychází z některých nereálných předpokladů = vyloučení VB a SSSR
 - financování projektu německými penězi
 - sídlo ve vídeňském „habsburském“ Hofburgu
 - jen prosazování Naumannovy Mittelevropy jinými prostředky.
- kritici Briandovy evropské federace:
 - obavy z přílišného posílení francouzského vlivu

Vojáček 33

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Dílčí integrační a odzbrojovací pokusy z dvacátých let

- projekt dunajské federace (Oszkár Jászi)
- Malá dohoda
- tzv. ženevský protokol (1924) – odmítnutý VB
- Locarno (1925; Rýnský garanční pakt)
- Briand-Kelloggův pakt (1928)

Vojáček 34

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
www.law.muni.cz

Dílčí integrační a odzbrojovací pokusy z dvacátých let

- německo-rakouský pokus o celní unii (1931)
- odzbrojovací konference 1932 v Ženevě
- Organizační pakt Malé dohody (1933)
- tzv. pakt čtyř – Francie, Itálie, Německo a Velké Británie (březen 1933; B. Mussolini)
- porozumění s SSSR (1934 do SN)
- koncept Milana Hodži

Vojáček 35

Milan Hodža

Středoevropská federace M. Hodži

- Střední Evropa = pásmo mezi Německem a Ruskem
- „federalizované středná Európa je jednou z absolutných nevyhnutností nového povojnového usporiadania“
- „európsky mier spočívne na konštelácii: Francúzsko – Nemecko – nová stredná Európa“
- podstatou sblížení MD a států tzv. Římských protokolů (tj. Itálie, Maďarska a Rakouska) + případně pobaltských států a Řecka a Turecka
- spolupráce se Západem + uzavřít dohodu s Německem

Federace ve střední Evropě (1942)

- věnoval se i problémům ústavního uspořádání a politického systému
- čtyři slovanské a čtyři neslovanské země: Bulharsko, Československo, Jugoslávie, Polsko, Maďarsko, Rakousko, Rumunsko a Řecko; případně i Albánie a Turecko
- republikánské uspořádání (= problém)
- hlava soustátí = tmel, prostředek vytváření společné identity

Rapallo